

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie — Irena Obuchowska	9
--	----------

CZĘŚĆ I

RODZINA A DZIECKO NIEPEŁNOSPRAWNE

1. Sytuacja rodzin dzieci niepełnosprawnych — Andrzej Twardowski	18
1.1. Systemowy model funkcjonowania rodziny	18
1.2. Przeżycia emocjonalne rodziców	21
1.2.1. Przeżycia emocjonalne rodziców po uzyskaniu informacji o niepełnosprawności dziecka	21
1.2.2. Czynniki warunkujące przeżycia emocjonalne rodziców	27
1.2.3. Przemiany przeżyć emocjonalnych rodziców wraz z rozwojem dziecka . . .	31
1.3. Funkcjonowanie społeczne rodziny	34
1.3.1. Postawy otoczenia społecznego wobec osób niepełnosprawnych i ich rodzin .	34
1.3.2. Społeczna przynależność rodziny	39
1.3.3. Integracja społeczna rodziny	42
1.4. Sytuacja materialno-bytowa i organizacja życia w rodzinie	44
1.4.1. Zmiany w sytuacji bytowej rodziny	44
1.4.2. Zmiany w organizacji życia rodzinnego i w funkcjonowaniu rodziny	47
Bibliografia	52
2. Psychologiczna i społeczna sytuacja dzieci niepełnosprawnych — Lech Kowalewski	55
2.1. Podstawowe założenia	55
2.1.1. Zmienność i różnicowanie sytuacji psychologicznej i społecznej dzieci niepełnosprawnych	56
2.1.2. Przystosowywanie się dzieci do niepełnosprawności a przystosowanie do życia .	57
2.1.3. Stadalność procesu przystosowywania się do niepełnosprawności	58
2.1.4. Cechy wspólne procesu przystosowywania się do niepełnosprawności	60
2.2. Dynamika zmian w sytuacji psychologicznej i społecznej w procesie przystosowywania się dzieci do niepełnosprawności	61

2.2.1. Stadium doznania niepełnosprawności	61
— Charakterystyka przemian osobowościowych	61
— Sytuacja psychologiczna	63
— Sytuacja społeczna	64
— Stopniowe nabywanie niepełnosprawności	64
— Uświadomienie sobie własnej odmienności przez dzieci z niepełnosprawnością wrodzoną	65
2.2.2. Stadium uświadomienia sobie ograniczeń	68
— Charakterystyka przemian osobowościowych	68
— Sytuacja psychologiczna	71
— Sytuacja społeczna	75
2.2.3. Stadium prób funkcjonowania z niepełnosprawnością	78
— Charakterystyka przemian osobowościowych	81
— Sytuacja psychologiczna	82
— Sytuacja społeczna	86
— Kontakty z rodzicami	89
2.2.4. Stadium przystosowania do niepełnosprawności	91
— Charakterystyka przemian osobowościowych	91
— Sytuacja psychologiczna	93
— Sytuacja społeczna	95
2.3. Zakończenie	98
Bibliografia	100

3. Ogólne problemy wychowania w rodzinie dzieci niepełnosprawnych —

<i>Ewa Muszyńska</i>	101
3.1. Istota i właściwości wychowania	101
3.2. Cele wychowania dziecka niepełnosprawnego	108
3.2.1. Samodzielność	113
3.2.2. Odporność emocjonalna	120
3.2.3. Optymizm	126
3.2.4. Samoakceptacja	131
3.2.5. Umiejętność funkcjonowania społecznego	137
— Komunikatywność	140
— Prospołeczność i umiejętność współdziałania	144
— Asertywność i umiejętność rozwiązywania problemów interpersonalnych	147
3.3. Środowiskowe uwarunkowania oddziaływań wychowawczych	154
Bibliografia	160
Literatura dla rodziców do części pierwszej	163

CZĘŚĆ II

WYCHOWANIE DZIECI NIEPEŁNOSPRAWNYCH

1. Wychowanie dzieci niesprawnych umysłowo	166
1.1. Dzieci z trudnościami w uczeniu się — <i>Anna Brzezińska</i>	166
1.1.1. Ogólna charakterystyka funkcjonowania dzieci z trudnościami w uczeniu się	166
1.1.2. Analiza pojęcia „trudności w uczeniu się”	173

1.1.3. Przyczyny odmiennego rozwoju dziecka i trudności w uczeniu się	182
1.1.4. Kliniczny obraz dzieci z trudnościami w uczeniu się	189
Literatura dla rodziców	210
Bibliografia	211
1.2. Dzieci upośledzone umysłowo w stopniu lekkim — <i>Irena Obuchowska</i>	212
1.2.1. Uwagi wprowadzające	212
1.2.2. Upośledzenie umysłowe i jego przyczyny	218
1.2.3. Charakterystyka dzieci lekko upośledzonych umysłowo	229
1.2.4. Rewalidacja dziecka w rodzinie	241
Literatura dla rodziców	250
Bibliografia	251
1.3. Dzieci głębiej upośledzone umysłowo — <i>Jolanta Lausch-Żuk</i>	252
1.3.1. Głębsze upośledzenie umysłowe jako problem społeczny	252
1.3.2. Charakterystyka głębszego upośledzenia umysłowego	256
1.3.3. Dzieci głębiej upośledzone w rodzinie	267
— Wpływ głębszego upośledzenia umysłowego dziecka na atmosferę wychowawczą w rodzinie	267
— Główne problemy rozwoju i potrzeb dzieci głębiej upośledzonych umysłowo	271
— Podstawowe zasady rehabilitacji dzieci głębiej upośledzonych umysłowo	280
Literatura dla rodziców	289
Bibliografia	290
1.4. Dzieci autystyczne — <i>Ewa Pisula</i>	294
1.4.1. Charakterystyka zaburzeń autystycznych	294
1.4.2. Dynamika rozwoju dzieci z autyzmem	301
1.4.3. Przyczyny autyzmu	302
1.4.4. Diagnozowanie zaburzeń autystycznych	303
1.4.5. Terapia i edukacja	307
1.4.6. Sytuacja rodziców	309
Literatura dla rodziców	312
Bibliografia	313
2. Wychowanie dzieci niesprawnych sensorycznie	316
2.1. Dzieci niedowidzące i niewidome — <i>Roman Ossowski</i>	316
2.1.1. Ustalenia terminologiczne. Typy dzieci niepełnosprawnych	316
2.1.2. Psychospołeczne następstwa braku lub uszkodzeń analizatora wzroku	318
— Charakterystyka procesów poznawczych	321
— Zachowania społeczne dzieci	323
— Problemy samoakceptacji	327
2.1.3. Możliwości rewalidacji fizyczno-zdrowotnej dzieci w rodzinie	329
2.1.4. Możliwości rozwoju procesów poznawczych dzieci w rodzinie	332
2.1.5. Uczenie się czynności życia codziennego	336
2.1.6. Kształtowanie postawy samoakceptacji	339
2.1.7. Miejsce rodziny w systemie rewalidacji dzieci niewidomych i niedowidzących	341
Literatura dla rodziców	345
Bibliografia	347

2.2. Dzieci z wadą słuchu — <i>Włodzimierz Pietrzak</i>	348
2.2.1. Podstawowe pojęcia, definicje	348
2.2.2. Rodzaje i przyczyny wady słuchu	350
2.2.3. Rozwijanie sprawności fizycznej i umiejętności samoobsługi	352
2.2.4. Początki nauczania dziecka z wadą słuchu	355
2.2.5. Sposoby i środki porozumiewania się z dzieckiem z wadą słuchu	359
2.2.6. Wzbogacanie doświadczeń życiowych przez zabawę	366
2.2.7. Miłość rodzicielska wobec dzieci z wadą słuchu	368
2.2.8. Wychowanie słuchowe dziecka z wadą słuchu — <i>Aniela Korzon</i>	373
Literatura dla rodziców	375
Bibliografia	377
 3. Wychowanie dzieci niesprawnych ruchowo — <i>Barbara Szychowiak</i>	379
3.1. Specyfika rozwoju dziecka niesprawnego ruchowo	379
3.1.1. Nieprawidłowości narządu ruchu — ich geneza i klasyfikacja	380
3.1.2. Niepełnosprawność wrodzona jako czynnik modyfikujący rozwój dziecka	383
3.1.3. Niepełnosprawność nabyta jako czynnik dezorganizujący psychiczne funkcyjowanie dziecka	387
3.2. Sytuacje trudne w życiu dziecka niesprawnego ruchowo	391
3.2.1. Sytuacje trudne związane z leczeniem	392
3.2.2. Sytuacje trudne związane z interakcjami społecznymi	393
3.2.3. Kształtowanie psychicznej odporności	399
3.3. Pozytywny stosunek do siebie i świata	403
3.3.1. Samoakceptacja	404
3.3.2. Prawidłowy obraz innych ludzi	410
Literatura dla rodziców	413
Bibliografia	413
 4. Wychowanie dzieci niesprawnych somatycznie	415
4.1. Dzieci przewlekłe chore — <i>Elżbieta Wielgosz</i>	415
4.1.1. Przewlekła choroba dziecka jako sytuacja traumatyzująca i jej wpływ na rozwój psychiczny dziecka	415
— Co to jest choroba przewlekła?	415
— Zaburzający wpływ procesu chorobowego na rozwój psychiczny dziecka	417
4.1.2. Psychologiczne problemy leczenia	420
— Pobyty dziecka w szpitalu	420
— Ograniczenia związane z leczeniem	425
— Specyficzne formy leczenia	428
— Operacje i zabiegi chirurgiczne	428
— Dializoterapia	429
— Chemioterapia i radioterapia	430
4.1.3. Zagadnienia wychowawcze u dzieci przewlekłe chorych	431
— Środowisko rodzinne dziecka przewlekłe chorego	431
— Reakcje rodzeństwa chorego dziecka	434
— Dziecko przewlekłe chore w szkole	436
— Szpital jako środowisko wychowujące	438

4.1.4. Pomoc rodzinie dziecka przewlekłe chorego	440
Literatura dla rodziców	447
Bibliografia	448
4.2. Dzieci somatycznie odmienne — <i>Barbara Jugowar</i>	449
4.2.1. Odmienność somatyczna dziecka jako problem psychologiczny	449
4.2.2. Mechanizm wpływu odmienności somatycznych na rozwój i zachowanie się dziecka	451
4.2.3. Charakterystyka wybranych odmienności somatycznych	457
— Zaburzenia wzrostu	457
— Zakłócenia wagi ciała	464
— Deformacje twarzy	474
— Interseksualizm	477
4.2.4. Oddziaływania wychowawcze wobec dziecka odmiennego somatycznie	481
Literatura dla rodziców	482
Bibliografia	483
5. Wychowanie dzieci z zaburzeniami mowy — <i>Małgorzata Fechner</i>	485
5.1. Trudności w mówieniu jako specyficzny typ niesprawności dziecka	485
5.2. Rozwój mowy dziecka	486
5.2.1. Ocena rozwoju mowy dziecka	486
5.2.2. Kompetencja językowa a rozwój mowy dziecka	487
5.2.3. Stadia rozwoju mowy dziecka	488
5.3. Opóźniony rozwój mowy	492
5.4. Zaburzenia mowy u dzieci	494
5.4.1. Zaburzenia artykulacji u dzieci	495
5.4.2. Psychogenne zaburzenia mowy	497
5.4.3. Zaburzenia mowy w organicznych uszkodzeniach mózgu	502
5.5. Rola rodziny w kształtowaniu prawidłowej mowy dziecka — profilaktyka logopedyczna	506
5.6. Poradnictwo logopedyczne dla dzieci	508
Literatura dla rodziców	510
Bibliografia	511
6. Wychowanie dzieci o niesprawności sprzężonej — <i>Andrzej Twardowski</i>	513
6.1. Dzieci głuchoniewidome	514
6.2. Dzieci z porażeniem mózgowym	521
6.3. Dzieci upośledzone umysłowo głuche oraz upośledzone umysłowo niewidome	531
Literatura dla rodziców	537
Bibliografia	538
7. Dzieci chore z padaczką — <i>Elżbieta Kobylińska</i>	541
7.1. Co to jest padaczka?	541
7.2. Padaczka wieku dziecięcego	542
7.3. Poglądy na osobowość chorych z padaczką	545
7.4. Zachowania społeczne dzieci z padaczką	547
7.5. Inteligencja chorych z padaczką	550

7.6. Stosunek otoczenia do dziecka z padaczką	554
7.7. Propozycje terapeutyczne	558
Literatura dla rodziców	562
Bibliografia	563
8. Pomoc rodzinom dzieci niepełnosprawnych — Andrzej Twardowski	565
8.1. Instytucjonalne formy pomocy	566
8.1.1. Placówki służby zdrowia	566
8.1.2. Instytucje oświatowe i placówki spółdzielczości inwalidów	570
8.1.3. Niektóre trudności we współpracy z instytucjami	577
8.2. Stowarzyszenia rodziców i organizacje inwalidzkie	580
8.2.1. Stowarzyszenia rodziców	580
8.2.2. Organizacje inwalidzkie	584
8.3. Pedagogizacja rodziców	588
8.3.1. Oddziaływania informacyjne i poradnictwo	590
8.3.2. Kształtowanie u rodziców umiejętności niezbędnych przy wychowywaniu niepełnosprawnego dziecka	593
8.4. Oddziaływania psychoterapeutyczne	596
8.4.1. Psychoterapia rodziców	596
8.4.2. Psychoterapia niepełnosprawnych dzieci	599
Bibliografia	600
Postowie do wydania II — Irena Obuchowska	604
Postowie do wydania III — Irena Obuchowska	607